

Preporuke za poboljšanje gospodarenja otpadnim uljima

Zagreb, prosinac 2016.

American Chamber of Commerce in Croatia *Američka gospodarska komora u Hrvatskoj*

Sadržaj

Uvod	3
Postojeće stanje	4
Primjer austrijskog zakonodavnog rješenja	5
Preporuke za poboljšanje stanja	6

Uvod

Prilikom donošenja nacionalnih pravilnika o gospodarenju posebnim kategorijama otpada, tijekom 2006. donesen je i Pravilnik o gospodarenju otpadnim uljima NN124/06 (Pravilnik) sa slijednim izmjenama (NN 121/08, 31/09, 156/09, 91/11, 45/12, 86/13), što je bio prvi zakonski korak prema rješavanju problematike zbrinjavanja različitih kategorija otpadnog ulja u Hrvatskoj.

Pravilnik obuhvaća dvije kategorije otpadnih ulja. Jedna su kategorija otpadna jestiva ulja, a druga otpadna maziva ulja koja su fokus ovog Stajališta.

Člankom 3., stavkom 2. definirano je da je „*Otpadno mazivo ulje*“ svako mineralno i sintetičko mazivo, industrijsko, izolacijsko (ulje koje se rabi u elektroenergetskim sustavima) i/ili termičko ulje (ulje koje se rabi u sustavima za grijanje ili hlađenje) koje više nije za uporabu kojoj je prvotno bilo namijenjeno, posebice rabljena motorna ulja, strojna ulja, ulja iz mjenjačkih kutija, mineralna i sintetička maziva ulja, ulja za prijenos topline, ulja za turbine i hidraulička ulja osim ulja koja se primješavaju benzinima kod dvotaktnih motora s unutrašnjim izgaranjem.

Nadalje, Dodatkom 1. definirane su tarifne oznake na ulja na koja se primjenjuje Pravilnik, između kojih posebno izdvajamo slijedeće: 2710 19 81 – motorna ulja, kompresorska ulja za podmazivanje, turbinska ulja za podmazivanje.

Potrebno je naglasiti i sljedeće bitne odredbe Pravilnika:

Članak 14.

(1) *Proizvođač ulja dužan je u suradnji s Fondom redovno obavještavati prodavatelja ulja o načinu i mjestima skupljanja otpadnih ulja na način da se izbjegne nastajanje rizika i opasnosti po okoliš i zdravlje ljudi.*

(2) *Prodavatelj koji prodaje svježe ulje dužan je osigurati kupcu obavijest iz stavka 1. ovoga članka o mjestu na kojem može predati svoje otpadno ulje bez naplate naknade.*

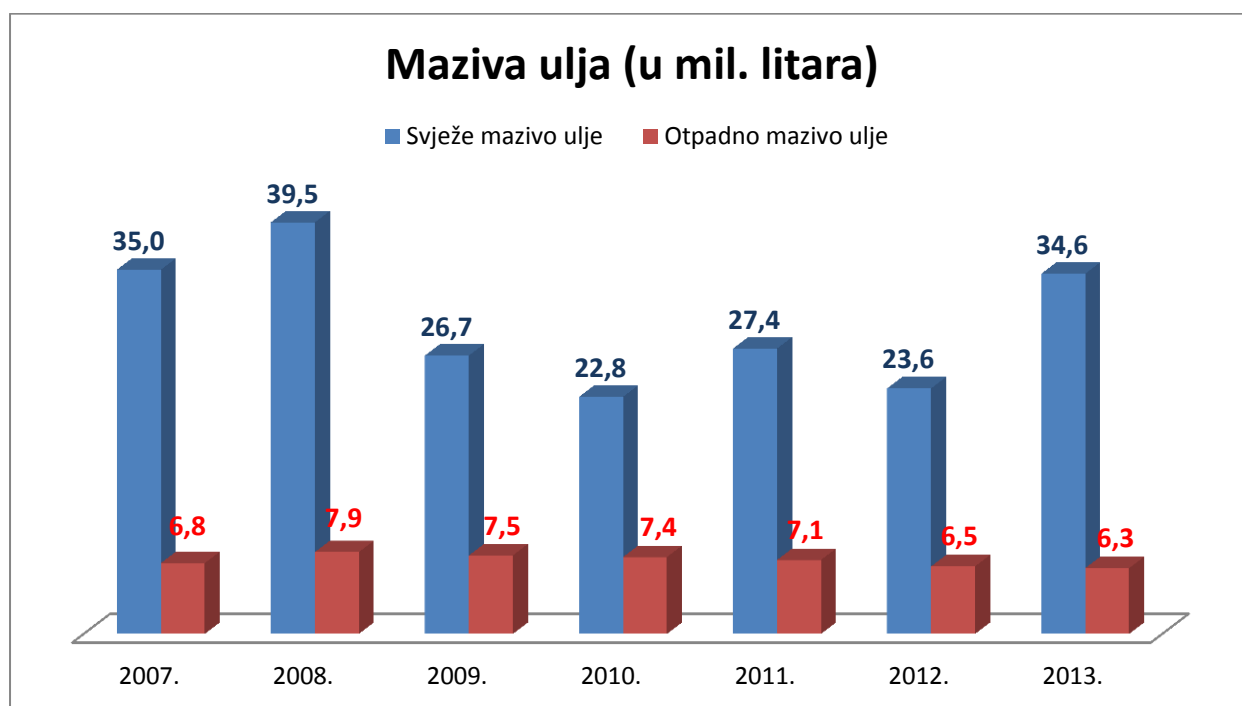
Ipak, još uvijek postoje značajni problemi u sustavu gospodarenja otpadnim motornim uljima u Hrvatskoj. Cilj ovog Stajališta Američke gospodarske komore u Hrvatskoj (AmCham) je identificiranje tih problema te predstavljanje preporuka za poboljšanje sustava.

Postojeće stanje

Postoji više studija o utjecaju otpadnih motornih ulja na zdravlje ljudi, no i sam popis kemijskih elemenata i spojeva u otpadnom motornom ulju dovoljan je da se shvati opasnost materije. Primjeri korištenih aditiva uključuju: barij, fosfor, cink, klor i brom, sumpor, aluminij, arsen, kalcij, krom, bakar, željezo, magnezij, mangan, kalij, silikon, natrij, kositar, aromatski ugljikovodici toluen, benzen, etilbenzen, ksilen, i dušik.

Iz navedenog slijedi da svako nestručno postupanje s otpadnim motornim uljima, bilo nekontrolirano spaljivanje ili izlijevanje u okoliš, opasno ugrožava ljudsko zdravlje i okoliš. Uočeni nedostaci u primjeni Pravilnika o gospodarenju otpadnim uljima u Hrvatskoj stoga su vrlo zabrinjavajući.

Prema izvješću Agencije za zaštitu okoliša¹ dolazimo do podataka prikazanih u donjem grafu.

Izvor: Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost

U promatranom periodu (2007.-2013.), iz sustava je "nestalo" cca. 160 mil. litara, odnosno 160.000 m³ otpadnog mazivog ulja, što je razlika između prijavljene količine svježeg mazivog ulja i prijavljene količine otpadnog mazivog ulja. Navedene razlike se samo u neznatnoj mjeri mogu tumačiti sistemskom greškom u prikupljanju podataka ili činjenicom da se mazivo ulje troši prilikom obavljanja svoje funkcije. Prema saznanjima AmCham-a, velika količina otpadnog mazivog ulja u Hrvatskoj se primjerice koristi kao energent za grijanje bez obzira na negativan utjecaj na okoliš i ljudsko zdravlje.

¹ Agencija za zaštitu okoliša, „Pregled podataka o otpadnim uljima za 2012. i 2013.“, listopad 2014., preuzeto sa: www.azo.hr/lgs.axd?t=16&id=5282

Prema procjeni članova AmCham-a najveća količina otpadnog mazivog ulja odnosi se na motorna ulja. Na žalost, ne postoje cjelovita izvješća koja bi strukturirano prikazala od kojih se vrsta ulja sastoje prijavljene količine kako svježih, tako i otpadnih ulja.

Važno je naglasiti da je motorna ulja u Hrvatskoj moguće kupiti u svakoj malo većoj trgovini. S druge strane, samo pojedina prodajna mjesta (najčešće u okviru registrirane servisne djelatnosti) imaju istaknutu obavijest o mjestu predaje otpadnog ulja. Motorna ulja je moguće naručiti i Internetom s isporukom na kućnu adresu, također bez obavijesti o mjestu prikupljanja otpadnog ulja.

Postojeća liberalizacija u prodaji motornih ulja, bez istovremenog učinkovitog nadzora prikupljanja otpadnog motornog ulja, dovela je do izrazitog nesrazmjera u količini ulja stavljenih na tržište i prikupljenih otpadnih motornih ulja. Slijedi da primjena samo i isključivo naknade od 1 kn po litri koja se plaća prilikom stavljanja ulja na tržište, što je trenutačno slučaj, i koja služi za pokrivanje troškova prikupljanja i zbrinjavanja, nije dostatna.

Primjer austrijskog zakonodavnog rješenja

Kao primjer učinkovitog postupanja u trgovini motornim uljima može poslužiti austrijsko zakonsko rješenje, usvojeno početkom 1980', a koje je i danas na snazi:

„POSEBNE ODREDBE O MOTORNIM ULJIMA I SABIRNIM MJESTIMA

Prodaja motornog ulja

16.

(1) Tko krajnjem potrošaču profesionalno predaje motorna ulja u pojedinačnim količinama do 24 litre obvezan je na predajnom mjestu postaviti sabirno mjesto i skrbiti o njemu te dotična otpadna ulja u količina koja je predana pojedinačnim kupcima, ali maksimalno 24 litre, od njih besplatno zaprimiti.

(2) Motorna ulja u količinama od 1 do 24 litre dozvoljeno je profesionalno predati krajnjem potrošaču samo istovremeno uz vršenje zamjene motornog ulja uz pomoć uređaja za zamjenu ulja koji je postavljen te o kojem se vodi skrb u okvirima postojećih pravnih propisa ili da se neposredno dolije u pogonski uređaj vozila koji je predviđen za tu svrhu. Ovdje je dozvoljeno predati samo onu količinu ulja koja je potrebna za ovaj postupak. Preostalu količinu do 1 litre koja eventualno ostane u ambalaži motornog ulja dozvoljeno je prepustiti kupcu.

(3) Tko krajnjem potrošaču profesionalno predaje motorna ulja u količini većoj od 24 litre treba evidentirati način i količinu ulja kao i zabilježiti koje je iste predao. Ukoliko je zaprimljeno više od 10 litara otpadnog motornog ulja koje potječe od krajnjeg potrošača, u tom slučaju treba ispostaviti potvrdu o preuzimanju."

Iz navedenog primjera je razvidno da motorna ulja potpadaju pod posebnu kategoriju proizvoda, te se ne mogu svoditi na razinu svakodnevnog potrošačkog artikla.

Preporuke za poboljšanje stanja

S obzirom na predstavljene opasnosti, kao i znatnu količinu neprijavljenih otpadnih motornih ulja u Hrvatskoj, AmCham poziva na neodgodive izmjene postojećeg sustava te predlaže konkretne mjere koje će dovesti do smanjenja rizika za ljudsko zdravlje i okoliš u Hrvatskoj:

- Razgraničavanje profesionalne primjene (registrirane djelatnosti popravka i održavanja motornih vozila) i slobodne prodaje.
- Kod profesionalne primjene, uvođenje povratne naknade od 4 kn/l kako bi se stimulirao povrat otpadnog ulja od strane servisnih radionica, a njegova prodaja kao energenta za grijanje učinila financijski neatraktivnom.
- Sva prodajna mjesta moraju imati mogućnost prihvata otpadnog motornog ulja. U slučaju Internet prodaje, isticanje vlastitog mjesta gdje je moguće izvršiti predaju otpadnog motornog ulja mora postati obavezno.

Prihvatanje gornjih preporuka dovelo bi i do pravednije tržišne utakmice pod uvjetom da se predložene zakonske izmjene implementiraju u praksi kroz adekvatan sustav kontrole. Na taj bi se način podržali registrirani distributeri motornih ulja i servisne radionice koje posluju u skladu sa hrvatskim zakonima i europskim standardima, te smanjio prostor za „sivu ekonomiju“ u području prodaje i zbrinjavanja motornih ulja.

Također, prema analizi koju je proveo član AmCham-a, hrvatske državne institucije u razdoblju od 2007. do 2013. godine prikupile su za više od milijardu kn manje prihoda kao direktan rezultat lošeg gospodarenja otpadnim uljima. Umanjeni prihodi odnose se na neprijavljeni porez na dodanu vrijednost, neprijavljeni porez na dobit i neplaćene doprinose za cca. 6.000 radnika.

Razvidno je dakle da bi AmCham-ove preporuke, uz postizanje primarnog cilja zaštite okoliša i ljudskog zdravlja, rezultirale i pozitivnim gospodarskim i fiskalnim efektima.

AmCham bi rado sudjelovao u razmjeni mišljenja i daljnjem radu na unapređenju kvalitete zakonodavnog okvira za gospodarenje otpadnim uljima.

Za dodatne informacije molimo kontaktirajte:
Američka gospodarska komora u Hrvatskoj
Andrea Doko Jelušić,
Izvršna direktorica T: 01 4836 777
E: andrea.doko@amcham.hr